

189 szobor van Budapesten

**Liber alpolgármester könyvet írt a magyar főváros szobrairól
A Pesti Napló fővárosi parlamentjében elmondja összeíró munkája történetét**

(Saját tudósítónktól.) Sokszor hallottunk már panaszkodni arról, hogy Budapesten sok a rossz szobor. Ez ellen bajos tiltakozni, mert ez az igazság, viszont valami sovány vigasz lehet az is, hogy a köztereken feldíltott szobroknál a tömegizlést mellőzni nem lehet és ezért alakultak ki a világ minden részében úgynevezett hivatalos szobrászok, akik csodálatos érzékkel el tudják lesni a közönség ízlését és megmaradnak a közepszerűség határvonalai között.

A legnagyobb szobrászseniknek ezer és egy nehézséggel kellett megküzdeniük, talán elég hivatkozni Rodin küzdelmére, mennyi támadásban volt része, holott a francia kultúra hagyományos szabadsága egyengette az útját. Milyen nehezen ismerték el korunknak talán legnagyobb szobrászát, Mestrovicót, akinek egyik szép alkotását nem lehetett felállítani Belgrád főterén, hanem a Kalimegdán csúcsára kellett elhelyezni, ahová nem is illik.

Budapesten sincs aránylag több rossz szobor, mint a többi külföldi nagyvárosokban, legfeljebb az a nagy baj, hogy új, merész elgondolásoknak itt semmiképpen sem engednek helyet. A temetőben csak azért lehetett felállítani az egyetlenegy közpénzen készült modern szobrot, mert a főváros akkori művészeti irányítója magát a költőt, akinek sírhelyét díszíti a szobor, nagyon lenézte s az volt az álláspontja, hogy megérdemli azt a rossz szobrot. De azután bosszút is állt a főváros az engedményéért. Vele szemben felállították talán a legrosszabbul sikerült szobrot, amelyet Magyarországon köbefaragtak.

Alig van már hely az új szobrok számára

Petrovics Elek indítványára igen helyesen már néhány éve szakítottak a régi rendszerrel és nemcsak úgynevezett komoly történelmi szobrokat helyeznek el a budapesti utcákban, hanem a kis parkokban kedves, nem nagyjelentőségű szobrocskák tűnnek fel. Ezeknek a szobrocskáknak megvan még az az előnye is, hogy a megalkotásukban a művész ihlet jobban érvényesülhet. Legújabbban az a törekvés, hogy inkább emlékkutakat komponáljanak be az egyes fővárosi terrek hangulatába és így akarják emelni a városképet.

Mindenestre örülni kell annak is, hogy az utóbbi időben annyi szobrot emelt a főváros közönsége, hogy már alig van hely a szobrok számára. Vagy javítsuk ki ezt a mondatot: alig van jó hely egy-egy műalkotás részére. Minden talpalatnyi szoborhelyért a szobrok elgondolói és a művészek közelharcot vívnak egymással.

Liber Endre alpolgármester könyvet írt a budapesti szobrokról és ez a munka mostanában fog megjelenni. Ez lesz az első kimutatás, amely statisztikailag is feldolgozza a budapesti szobrokat. Ebből derül ki, hogy Budapesten 189 szobor van. Az alpolgármester kimutatását a múlt év végén zárta le, akkor 183 szobor volt közterületen, ebben az évben hat új szobrot állítottak fel, illetve olyan helyen, amely közterületről látható.

Liber alpolgármester a főváros kulturális munkásságáról

— A magyar embernek régi szokása az, — mondotta Liber alpolgármester — hogy ha elmegy külföldre, úgy nem mulasztja el megnézni az idegen nép kulturális intézményeit és megismeri az ottani művészeti alkotásokat, idehaza azonban nem igen van ideje megcsodálni a magyar művészet termékeit. Néhány évvel ezelőtt a Székesfővárosi Iskolánkivüli Népművelődési Bizottság elhatározta, hogy ismeretterjesztő tanulmányi sétákat rendez, amelynek keretében bemutatja a fővárosi intézményeket és szakavatott emberek vezetése mellett rámutat egy-egy művészeti kincsünkre.

— Büszkén hivatkozhatunk arra, hogy Budapest a háború után bekövetkezett súlyos idők ellenére is meglehetősen sokat tett a művészeti és kulturális igények kielégítése érdekében. Az európai hírű aquincumi múzeumot már kibővítette, város történelmi múzeumát értékes anyagokkal gyarapította és új fővárosi könyvtárt létesített, valamint megnyitotta az új fővárosi képtárt és ezzel keresztmetszetét adta a főváros legutóbbi félszázados művészeti munkásságának.

— Ezen a ponton érkeztünk el a szobrokhöz és emléktáblákhoz, amelyeket részint maga a főváros emeltetett, részint pedig támogatta azokat, akik ilyenirányú munkásságot fejtettek ki.

— Budapest közterein és parkjaiban ma már nagyon sok emlékszóbor, díszkút van, de sajnosan kell megállapítanunk azt, hogy akik végigsétálnak

Budapest utcáin s nézik ezeket az emlékszóborokat, nagyrészt csak annyit tudnak az emlékművekről, amit a szobrok legtöbbször szűkszavú felirásai tartalmaznak.

— Valamikor régen, amikor még iskolásgyerek voltam, a harmadik elemi osztályban megtanítottak bennünket arra, hogy Budapesten hány szobor van, kiket ábrázolnak azok, kik voltak az alkotói, sőt elmondották nekünk azt is, hogy miért emeltek emlékükre szobrot. Annakidején ez könnyen ment, mert akkoriban még Budapest közterein az egyházi emlékműveken kívül alig 10 emlékszóbor állott, de próbálja meg ma valaki beleszorítani egy iskolás tanuló tankönyvébe szobrainknak felsorolását! Szegény gyermekeknek ugyancsak meg kellene erőltetni magukat, hogy a felsorolásból valami keveset megjegyezzenek maguknak.

— Nagyon helyes, hogy a Pesti Napló fővárosi parlamentje felvetette ezt a kérdést is, amely problémával különben könyvem előszavában bőven fogok foglalkozni.

Eddig senki se ismerte a szobrok történetét

— A Népművelési Bizottság vállalta a rendszeres felvilágosítás nehéz munkáját és tulajdonképpen fáradozásuk indított engem arra, hogy a budapesti szobrokról és az emléktáblákról az első rendszeres kimutatást elkészítsem. Amikor először kértek tőlem a szobrokról adatokat, bizony nehezen tudtam összeszerezni. Fáradságos, nehéz munkával szedtük össze minden adatot.

— Megtörtént az is, hogy az egyik magasabb iskolában a tanár azt a feladatot tűzte ki a tanulóknak részére, hogy a Budapesten legutóbbi tíz év alatt feldíltott szobrokról a diákok írjanak gyakorlatot. Hiába törték a tanulók fejüket a kérdés megoldásán, nem tudtak előrejutni, végül a tanár adta meg a felvilágosításokat, aki a művészettörténettel külön foglalkozott és a szobrok felállításával és azoknak körülményeivel sokat törődött.

— A fővárosi köznevelődési igazgatóságot soká vezettem és úgy éreztem, hogy kötelesség a budapesti szobrok történetének megírása. Nem ment ez olyan könnyen, mert ha már hivatalos kiadványról van szó, annak lehetőleg mindenre ki kell terjednie s olyan munkát kell a közönség kezébe adni, amely azután e tekintetben minden érdeklődést ki is tud elégíteni. A feladat sokkal nagyobb volt, mint az első pillanatban látszott. Dr. Pacher Béla tanácsjegyző, a művészügyek alapos ismerője és Cserhalmy Jenő szobrászművész, a fővárosi emlékművek felügyelője évek hosszú során át gyűjtötte az adatokat és így tudtuk elkészíteni

a könyvet. Az adatokat összeszedtük a múzeumokban, könyvtárakban, egyesületekben, sőt magánosoknál is kutattunk.

— Nem merem azt állítani, hogy a munkánk tökéletes. Esetleg kiigazításra vagy további magyarázatra szorul, de vigasztal az a tudat, hogy ez a munka első a maga nemében és az adott körülmények között nem is gondolhattunk másra, csak arra, hogy tökéletességig vigyük az adatok helyességét. Az összeállítást lezártuk 1933 végén és az adatokat később ki lehet egészíteni.

— Először egy nagyobb tanulmányt írtam, amely tulajdonképpen az egyes szobrok történelmében lefektetett adatokat foglalja össze és valószínűleg kísérlet arra, hogy ezekből az adatokból a korpébe jellemző tényeket kiemelhesük és a szobroknak a korpébe való beillesztését felvázoljuk. Ezután jön csak a szobrok története. Valamennyi külön zárt egységet alkot és ez a lexikonszerű része a munkának. Ezt követi a szobrok és az emléktáblák törzslényve, amely csoportokra oszlik a szobrok rendeltetése, valamint gyakorlati okokból fontos megkülönböztetéskénti anyaga szerint.

— Külön vannak az egyházi szobrok, azután az emlékszóborok következnek, majd a díszítőszobrok jönnek, végül pedig a kutakat soroljuk fel. Mind-egyik csoport aszerint, hogy bronz- vagy kőszoborról van szó, további két részre oszlik.

— Az emléktáblák szintén több csoportban szerepelnek. Ezeknek a történetét nem adtuk, mert egyrészt kevésbé érdekesek, másrészt pedig nehezen felkutathatók. Az emléktábla között csak azok szerepelnek, amelyek közterületre néznek, tehát az épületek belsejében, kapubejáratban belül elhelyezett emléktáblák összeírására nem vállalkoztunk.

Lesznek-e új szobrok?

Beszéltünk még Liber alpolgármesterrel a jövő szobrairól is s megkérdeztük, hogy a főváros nem állította-e össze egy olyan jegyzéket, amelyben a feldíltásra váró vagy megőrkítést kívánó tervek szerepelnek? Az alpolgármester azt válaszolta, hogy lehetetlen volt ennek a kérdésnek ilymódon való kiszélesítése, mert ebben az esetben egyrészt vita vitát követelt volna, másrészt pedig a lexikonszerű alaposágának rovására esett volna. Az kétségtelen, hogy a fővárosnak rengeteg szoborterről van tudomása és a multban úgyszólván valamennyi szoborbizottságot nemcsak erkölcsileg, hanem anyagilag is támogatott. A szanaló főváros most már nem igen van ebben a helyzetben, hogy olyan sokat áldozzon Budapestnek szobrokkal való szépítésére, mint a multban történt, de ki kell emelni azt, hogy ezen a téren a magyar társadalom becsületesen teljesítette és teljesíti kötelességét.

A hagyományok tisztelete, egyes eszmék iránti ráongás olyan nagy, hogy mindig akadnak önzetlen férfiak és asszonyok, akik lelkesen dolgoznak egy-egy szobor vagy emlékmű létrehozása érdekében.

Paľs Ödön